

Het talent van Pierre Audi

In Amsterdam is operadirecteur Pierre Audi bezig zich een solide reputatie als regisseur op te bouwen.

Johan Thielemans bespreekt zijn inscenering van Monteverdi's L' Incoronazione di Poppea en vertelt en passant hoe opera is ontstaan.

Pierre Audi heeft een zeer esthetiserende opvatting over het theater en hij heeft in het verleden reeds vaak samengewerkt met gereputeerde plastische kunstenaars. Zijn belangrijkste artistieke successen heeft hij tot nu toe geboekt met de insceneringen van opera's van Claudio Monteverdi. Hij heeft een oplossing gevonden voor een vorm van opera die in vele gevallen de regisseurs uitnodigt tot historiserende vertoningen. Om het genre bij het publiek ingang te doen vinden, heeft men in het verleden vaak zijn toevlucht gezocht tot een ironiserende benadering, zoals dat b.v. bij de fel bejubelde Jean-Pierre Ponnelle het geval was. Bij Audi is daar niets van aan. Hij kiest voor een resoluut moderne oplossing, en hij neemt de tekst van de opera's van Monteverdi volledig au sérieux.

Wie regeert de wereld?

Voor Audi zijn de woorden bijzonder belangrijk, net zoals ze dat voor Monteverdi geweest zijn. Deze Italiaanse componist uit de Vroeg-barok wilde immers de vorm van de oude Griekse tragedie in ere herstellen. Het was het grote experiment in Italië, waar geleerden uit de academies ontdekt hadden dat de Grieken en de Romeinen muziek gebruikten bij hun tragedies. Daar ze de kunst uit de Oudheid als de hoogste uiting van de menselijke geest zagen, lag het voor de hand dat ze voor hun eigen tijd een theatervorm wilden die zich naar de ideale voorschriften van de oude meesters zou richten. Een drama met muziek stond hen voor de geest, en com-

ponisten zoals Monteverdi onderzochten wat zoiets in de praktijk kon opleveren. Of hun produkten inderdaad op de Griekse tragedies leken, is een erg betwistbare zaak, maar wat belangrijker is: terwijl ze dachten dat ze oude voorbeelden imiteerden, kwamen ze met een nieuwe theatervorm op de proppen: ze schiepen de opera.

Monteverdi ging op het einde van zijn leven in Venetië werken, en dat was uitgerend de stad waar de opera een enorm succes kende bij een groot publiek. De opera, die aan het hof ontstaan was, werd hier op commerciële manier uitgebaat. Ook al werkte hij voor een commercieel bedrijf, toch belette dat niet dat Monteverdi zeer veel aandacht besteedde aan de kwaliteit van het onderwerp dat hij op muziek zette. Hij ontleende zijn stof voor *Il Ritorno d'Ulisse in Patria* aan de *Odysee* van Homerus, en voor zijn opera *L'Incoronazione di Poppea* greep hij naar de geschiedenisboeken. De liefdesaffaire van Nero en Poppea leek hem een ideaal onderwerp. Dat was niet alleen omdat het zoveel muzikale mogelijkheden bood, maar vooral omdat het toeliet een filosofische argumentatie op te bouwen. Monteverdi en zijn librettist Giovanni Francesco Busenello kozen voor het Rome van Nero, omdat die wrange geschiedenis toeliet om een pessimistische boodschap te verwoorden, die volledig paste in de woelige Italiaanse zeventiende eeuw. Ze gebruikten een historisch onderwerp om na te gaan of seksuele aantrekkingskracht ofwel een positieve dan wel een negatieve kracht is.

Dit debat beschouwen ze als het eigenlijke onderwerp. Vooral het eigenlijke verhaal begint, worden in de proloog de verschillende filosofische standpunten tegenover elkaar geplaatst. Die worden belichaamd door godinnen (Amor, Virtù, Fortuna). De vraag is: wie regeert de wereld, de fortuin, de deugd of de liefde? Voor de godin Amor bestaat er geen twijfel. Geen menselijk noch hemels hart is er dat Amor durft te tartten, zegt ze. Tegen Amor moeten deugd en fortuin het afleggen. En om dat te bewijzen volgt het verhaal van Nero. De rest van de opera is dus een demonstratie van de stelling. Blijft natuurlijk de vraag of de triomf van Amor ongetemperd door de deugd een absoluut goed is.

Gevaarlijke bedgenoten

Het libretto volgt in grote lijnen het historisch verhaal. Nero is verliefd op Poppea, en wil zijn echtgenote Ottavia verstoten. Iedereen die in zijn weg staat, wordt opgeruimd. Het belangrijkste slachtoffer is de filosoof Seneca. Hij is de leermeester van de keizer, en hij houdt hem morele principes voor. Hij verdedigt Ottavia. Meteen ondertekent hij zijn doodvonnis. Van Nero krijgt hij het bevel zelfmoord te plegen, wat de filosoof, in overeenstemming met zijn stoïcijnse overtuiging, in alle sereniteit doet. De deugd moet het met de dood bekopen.

Hoe verder de opera zich ontwikkelt, hoe duidelijker wordt dat het librettist en componist niet zozeer gaat om een verhaal te vertellen. Ze hebben een aantal personages samengebracht, waarmee ze een staalkaart kunnen bieden van alle aspecten van de liefde: Nero is blind voor de moraal omdat hij passioneel verliefd is, Ottavia is zo jaloeus dat ze een moord beraamt, Ottone wordt uit liefde een willoos slachtoffer, dat zich tot een moord laat ompraten. Verder komen verraad, prille liefde, afgunst, machtswellust uitvoerig aan bod.

De oorzaak van al het onheil is Poppea, maar ze is de beschermeling van de godin Amor, en als Poppea's leven bedreigd wordt, komt de godin tussenbeide en redt ze het leven van Poppea. Wie verliefd is, wordt niet gestraft. Dat wordt in de context van het stuk, een bijzonder cynische opmerking. Het beeld dat van de mensheid, gedreven door de liefde en niet in toom gehouden door de moraal, geboden wordt is verre van opbeure

Na een reeks verwickelingen, kun-